

Давор Лазаревић*, Пирот
Davor Lazarević, Pirot

ЕМИГРАНТСКИ ШТАФЕЛАЈ – РУСКИ СЛИКАРИ У ПИРОТУ

EMIGRANTS EASEL – RUSSIAN PAINTERS IN PIROT

Сажетак: Рад који је пред вама део је вишегодишњег истраживања аутора о руској емиграцији у Пироту и доноси нове чињенице које се одnose на биографије руских сликара који су живели и стварали у Пироту током међуратног периода. Рад уједно представља прилог проучавању историје сликарства у Пироту које своје прве домете и појавне облике бележи управо по доласку руских емиграната у варош. Први школовани и академски сликари у Пироту били су управо Руси који су се примарно бавили просветним радом али су иза себе оставили и значајан број уметничких остварења од којих се део данас чува у Музеју Понишавља, пиротским црквама али и у приватним колекцијама. Кроз биографије петорице руских сликара заправо откривамо слику пионирске фазе у развоју ликовне уметности Пирота и околине.

Abstract: The study in front of you is a part of a many year research of the author about the Russian emigration in Pirot and it brings new facts relating to biographies of Russian painters who lived and created in Pirot in the period between the wars. At the same time, the study represents a contribution to the research of history of painting in Pirot which showed its first forms and outcomes after the Russian emigrants had come to the town. The first educated and academic painters in Pirot were Russians who were primarily educators but had already created a substantial number of works of art, part of which is kept today in the museum Ponisavlje, churches in Pirot and private collections

---

* davorlazarevic82@gmail.com

as well. We are discovering the pioneer phase in the development of art in Pirot and its surrounding areas through biographies of five Russian painters.

Кључне речи: *Пирот, Руси, емиграција, ликовна уметност, култура*

Keywords: *Pirot, Russians, emigration, art, culture*

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Историја ликовне и примењене уметности у Пироту може се посматрати кроз ужи временски оквир који датира од тренутка појаве првих академских сликара у вароши или као процес дугог трајања чије појавне облике идентификујемо кроз ћилимарство које можемо сврстати у неку врсту народне, аматерске и надасве примењене уметности. Први угао посматрања сузио би варошку уметност само на академски ниво и тиме угрозио њену локалну аутентичност и вековно трајање. Ако генезу уметничког амбијента пиротске вароши сагледавамо из другог ширег угла онда појаву академске ликовне сцене морамо третирати као савремени и логични наставак уметничке традиције која се на овим просторима градила вековима уназад као производ колективне и индивидуалне, често анонимне, креативности.

Долазак руских сликара у том смислу се може третирати као својеврсна прелазна фаза између народне и академске уметности Пироћанаца. Заправо први академски сликари у ликовном животу Пирота били су руски емигранти који са собом у варош доносе нову врсту уметности на коју је просечан варошанин тек требало да се навикне јер се са њом раније није сусретао. Портрети, пејзажи и графике биле су најприсутније технике на штафелају руских сликара. Са тако ефектним и реалистичним формама ликовне уметности јавно мњење малене вароши се до тада није сусретало. Било је то за просечног Пироћанца нешто потпуно ново и страно, али у исто време фасцинантно и привлачно. Унутар те нове уметности руски сликари су уграђивали пиротске мотиве и тиме остваривали конекцију са аутентичним културним амбијентом унутар којег су се нашли. Вероватно највећи допринос руских уметника развоју ликовне уметности у Пироту лежи у њиховој просветној делатности, односно у чињеници да су своју љубав према сликарству и

вештине предано преносили на генерације пиротских ученика од којих су многи касније пронашли свој уметнички пут.

БИОГРАФИЈЕ РУСКИХ СЛИКАРА У ПИРОТУ

Семен Шепченко (Семён Шепченко) – Први од руских сликара који се службом обрео у Пироту био је Семен Шепченко који захваљујући одлуци Министарства просвете стиже у пиротску Гимназију 31. августа 1923. године као хонорарни наставник цртања (Именовања и разрешења, *Просветни гласник*, бр. 10, 1.10.1923, стр. 221). Његовим доласком се отвара важна епоха у развоју ликовне уметности која до тада у малој пиротској вароши нема препознатљиве нити посебно видљиве појавне облике.

Захваљујући Александру Шепченку, сину Семена Шепченка, о руском сликару сазнајемо доста занимљивих појединости које су обележиле његову богату биографију испуњену ванредним искушењима. На основу извода из држављанства видимо да је Семен Шепченко рођен 18. јула 1893. године у месту Алтаулу од оца Павела и мајке Акелине (Архива породице Шепченко, Извод из држављанства Народне републике Србије, бр. 96273 од 17.10.1949). Многочлана породица учитеља Павела која је бројала седморо деце касније се сели у место Бердјанск где у ствари почиње школовање Семена Шепченка. У поменутом месту Шепченко је завршио Сликарску школу и успешно положио учитељски испит 1912. године (Лазаревић, 2017, стр. 102).

Током револуције и по избијању грађанског рата у Русији, Семен Шепченко је био припадник белогардејског покрета у оквиру трупа генерала Врангела. После пораза Врангелове војске уследила је евакуација унутар које се нашао и Шепченко са вереницом Александром Максимилијановом, иначе Пољакињом, и са братом од тетке Лавом Шостаком. Сви они су преко јадранске обале напослетку стигли на простор Краљевине СХС, вероватно током 1921. године. Убрзо по доласку уследило је венчање са Александром и покушај да се дође до упослења у државној служби. Одлуком Главног просветног савета од 10. јула 1922. године Семену Шепченку су признате стручне квалификације па је могао да буде ангажован као хонорарни наставник цртања (Седница главног просветног савета

бр. 1307, *Просветни гласник*, бр. 3, 1.3.1923, стр. 55). Међутим, од верификовања дипломе па до првог ангажмана прошло је више од годину дана што је за породицу било велико егзистенцијално искушење, обзиром да се у међувремену родио старији син. Иначе, са супругом Александром, Семен Шепченко је добио синове Бориса и Глеба који су се касније школовали у Руској кадетској школи у Белој цркви. Породица нажалост није дуго остала на окупу јер је уследио развод, Александра се преселила у Београд и преудала за извесног београдског глумца, а Семен Шепченко је касније у Даниловграду оженио бившу ученицу Даринку Павличих Шепченко која је била 23 године млађа од њега. Са другом супругом добио је кћи Оливеру (1936) и сина Александра (1938). Иначе, свеукупне породичне околности су за Семена Шепченка биле веома трагичне ако узмемо у обзир чињеницу да су његови синови из првог брака заједно са мајком Александром страдали приликом бомбардовања Београда 6. априла 1941. године. Још једна трагедија десила се 1947. године када је Семенова кћи Оливера умрла у својој једанаестој години услед галопирајуће туберкулозе (По сведочењу Александра Шепченка). Једино дете које је доживело дубоку старост јесте син из другог брака, Александар Шепченко који данас живи у Београду са супругом Светланом, сином Игором, снајом и унуцима Иваном и Алексејем.

Што се тиче боравка Семена Шепченка у Пироту и његовог ликовног стваралаштва, у вароши је боравио у два наврата. Први пут у интервалу од 1923. до 1929. године када је премештен у Приштину, а други пут се у Пирот враћа на лични захтев после Другог светског рата, 1948. године, и остаје све до пензионисања 1961. године (Манчић, 2001, стр. 324). Током свог службовања у Пироту Семен Шепченко је предавао цртање и лепо писање најпре у Гимназији, а убрзо и у Учитељској школи у којој је једно време због недостатка часова предавао и гимнастику. Последњу деценију свог боравка у Пироту провео је као наставник у данашњој основној школи *Свети Сава* где је предавао ликовну културу и руски језик.

Ако све саберемо видимо да је руски сликар у Пироту провео пуних 19 година што је било више од половине његовог радног века. За то време Семен Шепченко је доста стварао на пољу ликовне уметности и био један од најистакнутијих чланова *Друштва*

наставника ликовне уметности Србије које је од 1956. године имало своју подружницу у Пироту (Влатковић, 1984, стр. 99). Највеће стваралачко интересовање Шепченко је показивао за израду пејзажа и портрета, али је због финансијске оскудице често радио и друге послове попут украшавања фасада и веранди. Треба напоменути да се бавио и иконописањем па је тако у Пироту из тог његовог опуса остала икона *Мојсије* на десној страни олтара Тијабарске цркве. Што се других дела Семена Шепченка тиче она се углавном налазе по приватним колекцијама и у власништву породице Александра Шепченка, сем *Портрета Карађорђа Петровића* који се чува у Музеју Понишавља.

У периоду између одласка и поновног доласка у Пирот, Семен Шепченко је радио најпре у Приштини, а потом у Даниловграду где се по други пут оженио и остао у том месту до 1937. године када је због учествовања у демонстрацијама против Милана Стојадиновића добио отказ чиме је остао без државне службе. Притиснут теретом неизвесне егзистенције после тога се са породицом преселио у Београд где преузима посао свог покојног брата и ради као власник предузећа за изнајмљивање чамаца на Сави. Током окупације је на несрећу и тај посао пропао па је Шепченко породицу издржавао тако што је вршио утовар шлепова и радио као надничар на пољопривредним имањима. Тешке ратне године породица је некако преживела. После рата нове власти Шепченка поново ангажују у државној служби тако што је добио место наставника у Земунској гимназији где је радио све до премештаја у Пирот 1948. године. Иако је тада његов живот у Србији већ дубоко ушао у трећу деценију држављанство ФНРЈ је добио тек октобра 1949. године (Архива породице Шепченко, Извод из држављанства Народне републике Србије, бр. 96273 од 17.10.1949).

Борис Рјасњанскиј (Борис Ряснянский) – Већ у првом таласу руских емиграната који су долазили у Пирот почетком двадесетих година прошлог века наилазимо на име академског сликара Бориса Рјасњанског. Захваљујући сачуваном личном досијеу у фонду Министарства просвете Архива Србије сазнајемо да је рођен 11. августа 1894. године у месту Первозванско у Полтавској губернији (Архив Србије, МПс-Железник, Службени досије Бориса Рјасњанског, ф. XXVII, бр. 5). Занимљив је податак да је имао племићко поре-

кло по оцу Николају Григорјевичу Рјасњанском и по мајци Марији Борисовној. Већ као дечак Борис Рјасњанскиј је уписан у седморазредну војну школу Сумског кадетског корпуса коју је успешно завршио након чега уписује Императорску уметничку академију. У жеку револуционарних дешавања 1918. године Рјасњански полаже учитељски испит на Учитељском институту у Полтави и убрзо почиње да ради као наставник цртања у Мушкој гимназији у Ростову (Архив Југославије, МПс, ф. 66-834-1265, Српска краљевска гимназија Пирот, бр. 1339, 17.10.1923).

Нажалост, бура грађанског рата у Русији примораће многе, па и Рјасњанског да невољно крену у емиграцију. Руски сликар стиже на простор Краљевине СХС највероватније током 1920. године. Прво место у којем је боравио било је село Филипово у Бачкој где се и оженио са Маријом Пернец, Русињом из Казања са којом 1922. године добија сина Бориса. Исте године породица се сели у банатско село Црвенку (Архив Србије, МПс-Железник, Службени досије Бориса Рјасњанског, ф. XXVII, бр. 5).

Своју прву државну службу Борис Рјасњанскиј добија у Пироту 4. октобра 1923. године као привремени учитељ вештина у Гимназији (Лазаревић, 2017, стр. 103). Како би обезбедио егзистенцију породици Рјасјањскиј убрзо прихвата часове у Педагошком одељењу али и у Трговачко-занатлијској школи и Трговачкој школи Пиротске трговачке омладине где предаје геометрију и лепо писање (Манчић, 1998, стр. 113, 164). У Пироту, Борис Рјасњанскиј остаје до септембра 1925. године када је премештен у Алексинац, али се августа 1926. године, поново враћа у Пирот и остаје до 22. августа 1927. године када дефинитивно напушта варош на Нишави (Средња настава, *Просветни гласник*, бр. 9, 1.9.1927, стр. 575).

Како стоји у персоналном досијеу Бориса Рјасњанског његова сликарска интересовања била су врло различита. Од израде портрета по наруџбини за имућније грађане, преко пејзажа па до иконописања. На нашу жалост из расположивих извора не можемо сазнати о којим делима је реч, када су настала и где се налазе. Једини аутентични податак те врсте чува се архиву Пазарске цркве у Пироту. Реч је о рачуну којим се Борису Рјасњанском из црквене касе исплаћује 900 динара као накнада за израду икона *Нојев ковчег* и *Вечера кнеза Лазара уочи Косовске битке* (Архив Пазарске цркве

у Пироту, несрећена грађа, Рачун од 13. априла 1926.) То су једина сликарска остварења Бориса Рјасњанског за која смо сигурни да су настала и да се налазе у Пироту. Остатак сликарског опуса овог знаменитог уметника који можемо везати за Пирот, барем за сада остаје непознат.

После одласка из Пирота, Борис Рјасњанскиј је кратко радио у Параћину и Пљевљима до 1929. године када се сели у Врање и добија место наставника у Гимназији. У Врању се најдуже и задржао, све до 1937. године, оријентисан пре свега на рад у просвети, а само узгред посвећен сликарству. Током боравка у Врању остао је упамћен и као уредник часописа *Соколска газета* (Лазаревић, 2017, стр. 103). Након Врања кратко је службовао у Призрену (1938/39) и Крагујевцу (1940) да би 25. октобра 1941. године на лични захтев била усвојена његова оставка на државну службу (Архив Србије, МПС-Железник, Службени досије Бориса Рјасњанског, ф. XXVII, бр. 5). Како се после оставке његово име више не помиње у службеним документима тешко је дати одговор на питање о његовом даљем животном путу.

Аполон Прокофјев (Аполон Прокофјев) – Уз Евгенија Прудкова, Аполон Прокофјев је свакако друго најважније име које се може везати за сликарство у међуратном периоду у Пироту. Захваљујући репортажи о овом сликару која је сачувана на страницама листа *Наш исток* о њему сазнајемо доста интересантних података. Рођен је у граду Николајеву у Херсонској губернији 1893. године (Уметник А. Прокофјев и мотиви Пирота, *Наш исток*, бр. 41, 25.3.1933, стр. 3). У документима Министарства просвете наводи се да је рођен 1890. године тако да је по свој прилици у једном од два извора тог податка вероватно у питању грешка (Лазаревић, 2017, стр. 108). Рођен у официрској породици, Аполон Прокофјев је усмеравао да се и сам школује за тај позив. Међутим, ванредно талентован за сликарство он ће паралелно са школом за пешадијског официра похађати и сликарски течај код свог стрица Николе Прокофјева у то време већ афирмисаног и познатог руског сликара. У већ помињаним документима Министарства просвете наводи се да је напослетку дипломирао на Сликарској академији у Петрограду.

Као присталица белогардејског покрета, Аполон Прокофјев је дошао под удар револуционарних власти тако да је са супругом

1919. године кренуо у емиграцију. Прва станица на избегличком путу била је грчко острво Лемнос где је Прокофјев провео више од годину дана у импровизованом кампу. Како би се бар мало отргао од сурове реалности, Прокофјев је време на острву прекраћивао неуморно радећи на читавој серији живописних пејзажа (Уметник А. Прокофјев и мотиви Пирота *Наш исток*, бр. 41, 25.3.1933, стр. 3). Крајем 1920. године уследила је нова евакуација овога пута на простор Краљевине СХС. У новој домовини талентовани руски сликар је врло брзо добио државну службу. Прво радно место била је Гимназија у Смедеревској Паланци где је предавао цртање и лепо писање нешто више од шест година. И у том месту Прокофјев је иза себе оставио значајан сликарски печат видљив кроз неколико пејзажа са локалним мотивима и пар врло упечатљивих портрета.

Из Смедеревске паланке Аполон Прокофјев је премештен у Гимназију Пирот 22. августа 1927. године (Средња настава, *Просветни гласник*, бр. 9, 1.9.1927, стр. 573). Са доласком у пиротску варош може се рећи да почиње најплоднији уметнички период у животу Аполона Прокофјева. У вароши је остао пуних десет година и за то време неуморно стварао приређујући неколико самосталних изложби како у Пироту тако и у Нишу (Уметник А. Прокофјев и мотиви Пирота, *Наш исток*, бр. 41, 25.3.1933, стр. 3). Прву и најзапаженију изложбу руски уметник је приредио у Пироту 23. јуна 1929. године када је Пироћанцима представио ретроспективу свих својих радова. Колико је сам догађај био импресиван и несвакидашњи за Пирот говори и опширан извештај у листу *Време* где се између осталог наглашава да је изложба била врло посећена и да је отворио Добривоје Алимпић, чувени професор Гимназије (Изложба уметничких радова у Пиротској гимназији, *Време*, бр. 2692, 23.6.1929, стр. 6). Из наведеног новинског извештаја јасно се види да Аполон Прокофјев није био ограничен само на класично сликарство већ се бавио изразом разгледница, осликавањем грнчарије и дрвених тањира и другим практичним техникама, а најдубље утиске на посматрача су остављали његови пејзажи и портрети рађени у техници уља на платну. Како је један ликовни критичар тада писао, Прокофјев није припадао кубистима, модернистима нити футуристима већ је био пасионирани реалиста опседнут тиме да слика буде што изразитија и што ближа материјалној истини.

Данас је врло тешко дати барем приближан број уметничких дела која су настала из руку Аполона Прокофјева. Што се тиче његове стваралачке продукције у Пироту она је заиста била врло богата. У Музеју Понишавља чува се неколико сликарских остварења овог уметника: *Портрет Севе Павловић, Пиротски град, Стара пиротска улица, Портрет Ђорђа Ђурића* као и две разгледнице са мотивима Пирота. Значајно је поменути да је Аполон Прокофјев радио и шест икона на платну за цркву у селу Крупац, као и олтарне иконе. Поред тога постоје подаци које у својим белешкама наводи Илија Николић, да се у Београду у приватним колекцијама налазе портрети Петра Нешића и његове супруге Зорке, портрет Споменке Радосављевић, као и портрет мајке Зорана Живковића (Историјски архив Пирот, фонд Илије Николића, грађа за монографију Пиротске Гимназије, кутија бр. 3).

Аполон Прокофјев је заувек напустио Пирот 1937. године (Историјски архив Пирот, фонд Гимназија Пирот, Извештај за школску 1937/38, одлука СНбр. 28905 од 16.8.1937). Његова даља судбина није позната сем податка да је после Другог светског рата емигрирао у САД.

Григорије Саркис Бек (Саркис Бек Григориј) – Од свих руских сликара који су радили у Пироту једино је о Саркис Беку рађено темељније истраживање које је објављено у Пиротском зборнику 2002. године (Миловановић, 2002, стр. 233). Како се наводи у поменутом раду, али и у документима Министарства просвете, Григорије Саркис Бек је рођен 26. марта 1899. године у Армавиру (данашња Јерменија) од оца Ивана и мајке Марије. Осмогодишњу гимназију је завршио у Владикавказу, а касније и Пешадијску кадетску школу у Казању, после које је стекао чин потпоручника (Лазаревић, 2017, стр. 111). Током грађанског рата у Русији био је припадник добровољачке јединице у оквиру јужних армија све до евакуације у Цариград крајем 1920. године. Како је касније сам наводио у својеврсној аутобиографији за потребе Министарства просвете, током 1922. године положио је пријемни испит на Краљевској уметничкој академији у Загребу где је и дипломирао 1925. године у класи чувеног професора Владимира Бецића (Миловановић, 2002, стр. 234).

Непосредно после дипломирања добио је место наставника цртања и лепог писања у Зајечарској гимназији где је остао све до 1929. године (Лазаревић, 2017, стр. 111). Обзиром на то да је живот овог уметника био прекратак, може се рећи да ће током боравка у Зајечару настати његова најзначајнија сликарска остварења попут великог портрета Краља Александра Карађорђевића који је рађен техником уља на платну и својевремено је украшавао салу Официрског дома у Зајечару. Поред тога, данас се у Народном музеју у Зајечару чувају још три портрета која је овај уметник урадио: *Портрет свирача Шанка*, *Портрет Вере Силајеве* и *Портрет др Албина Вилхара*. У истом музеју се чувају и два од укупно дванаест Саркис Бекових пејзажа: *Пејзаж* и *Мотив са језера*. Такође, у Зајечару се налазе и *Портрет Јулијане Макотар*, *Саркис Беков аутопортрет* и *Портрет Светозара Јовановића* као и седам пејзажа: *Мост код пиваре*, *Градски мотив*, *Мотив са Краљевице*, *Жито*, *Зимски мотив* и *Пејзаж са мора*, али су у приватном власништву (Податке уступила Нина Погарчић, виши кустос историчар уметности Народног музеја у Зајечару).

После Зајечара, Григорије Саркис Бек је, јануара 1929. године, премештен у Неготинску гимназију где је радио око годину дана. У Неготину се оженио Јеленом Поповић, али са њом није имао потомство. Није до краја познато стваралаштво Саркис Бека у време док је живео у Неготину и са сигурношћу се може тврдити да је тамо настала само слика *Саборна црква у Неготину* која се данас чува у Музеју Крајине (Миловановић, 2002, стр. 236).

Током фебруара 1930. године, Саркис Бек је одлуком министра премештен на место наставника Мушке гимназије у Крагујевцу (Личне вести, *Просветни гласник*, бр. 2, 1. 2. 1930, стр. 159). Као и у Неготину, боравак у Крагујевцу је потрајао нешто више од годину дана после чега је уследио нови премештај. Остаје непознато да ли је током службовања у Крагујевцу руски уметник оставио иза себе неко уметничко дело.

Одлуком Министарства Григорије Саркис Бек је, 4. марта 1931. године, из Крагујевца премештен у Пирот (Историјски архив Пирот, фонд Гимназија Пирот, Извештај за школску 1930/31. годину, одлука СНбр. 6500 од 4. марта 1931, стр. 24). Нажалост, талентовани уметник у Пирот стиже већ тешко болестан од туберкулозе.

Како се наводи у извештају Гимназије Пирот, већ по доласку Саркис Бек је одмах узео боловање, па наставу није ни држао. У градићу на Нишави било је последње одредиште на животном путу Саркис Бека. Тешко изморен болешћу, после нешто више од два месеца након доласка, преминуо је у Пироту, 8. маја 1931. године (Умрли, *Просветни гласник*, бр. 6, 1. 6. 1931, стр. 537). Сахрањен је на Пазарском гробљу у Пироту (Историјски архив Пирот, фонд Гимназија Пирот, Извештај за школску 1930/1931. годину, Умрлица за Сакрис Бека, стр. 61).

Евгеније Прудков (Евгений Прудков) – Свакако најистакнутији и најплоднији руски сликар, који је неко време живео и радио у Пироту, био је Евгеније Прудков. Како стоји у једном од личних докумената који су били на располагању током овог истраживања, рођен је 4. јануара 1905. године у месту Ведено у близини града Грозног у Чеченији од оца Николе и мајке Софије (Архив Пазарске цркве у Пироту, несређена грађа, Сведочанство Кримског кадетског корпуса бр. 1858 од 19. августа 1925). Како му је мајка умрла пре него је напунио годину дана, о њему су се старале бака и тетка, да би се касније његов отац поново оженио, па се породица проширила за још два члана – Виктора и Надежду. Васпитаван у патријархалном и војничком духу, иако од малена талентован за уметност, Евгеније Прудков је после завршене основне школе даље образовање наставио као припадник Кримског кадетског корпуса у оквиру којег га затичу Први светски рат, револуција и грађански рат у Русији. Као присталица белогардејског покрета Прудков напушта Русију већ са првим масовним евакуацијама током 1919. године и преко Ријеке стиже на простор Краљевине СХС (Лазаревић, 2017, стр. 113).

Прво место у Краљевини које је пружио уточиште младом Прудкову била је Бела Црква где ће он окончати школовање у оквиру Кримског кадетског корпуса и где ће боравити до 1925. године (Архив Србије, МПС-Железник, П-ф-III, р.2, Службени досије Евгенија Прудкова). Занимљиво је истаћи да већ у то време Евгеније Прудков почиње интензивно да се бави сликарством. Управо у Белој Цркви настала су његова прва сликарска остварења, портрети Толстоја и Достојевског, а упоредо са тим радио је и на украшавању и осликавању велике сале у касарни (Терзић, 2016, стр. 157). Вероватно да је у то време таленат за сликање надвладао све друге

склоности, па је Евгеније Прудков 1925. године отишао за Београд и уписао Уметничку академију у класи професора М. Миловановића.

Како је у великом граду живео у интензивној оскудици студије су се прилично развукле. После много напора и одрицања Евгеније Прудков је дипломирао 1931. године (Живковић, 1987, стр. 128). Вредан пажње је и податак да је после студија, као веома талентован сликар, добио понуду и стипендију да настави школовање и усавршавање у Белгији, али је то одбио због непознавања језика (Лазаревић, 2017, стр. 113). Како је решио да остане у Краљевини Југославији, сву своју енергију Прудков је усмерио ка добијању државне службе. Први посао добио је у Приватној гимназији у Обреновцу, почетком 1934. године, као наставник цртања и лепог писања (Архив Србије, МПС-Железник, П-ф-III, р.2, Службени досије Евгенија Прудкова). На том месту се није превише задржао, јер је већ 25. августа 1934. године стигло именоване на место суплента у Краљевској гимназији у Пироту (Историјски архив Пирот, фонд Гимназија Пирот, Извештај за школску 1934/35, одлука СНбр. 26759 од 25.8.1934). На тај начин је дошло до првог сусрета талентованог уметника са варошицом каква је у то време био Пирот. Прва професионална искуства Евгенија Прудкова била су везана за Гимназију где је предавао цртање и лепо писање, али убрзо добија и часове у Учитељској школи, а у једном тренутку је хонорарно предавао и у Занатско-трговачкој школи (Архив Србије, МПС-Железник, П-ф-III, р.2, Службени досије Евгенија Прудкова). Непосредно по доласку у Пирот, извори бележе да је Евгеније Прудков успео да заврши велику пољопривредну карту Југославије која се касније користила као наставно средство (Историјски архив Пирот, фонд Гимназија Пирот, Извештај за школску 1934/35. годину, стр. 13). После тога, у годинама које су следиле, Евгеније Прудков се у потпуности посветио сликарству. Током боравка у Пироту највише је радио пејзаже од којих су најупечатљивија два уља на платну са мотивима пиротских улица које је аутор просто насловио *Пирот*, а која се данас чувају у Сенти у кући Георгија Прудкова.

Скоро пет година Евгеније Прудков је живео у Пироту без породице тако да је све своје време трошио на стваралаштво испробавајући свој таленат у разним техникама, од акварела, вајарства,

дубореза, па до иконописања. У том периоду је упознао и своју будућу супругу Олгу Милованович, такође Русињу која је завршила уметничку школу и предавала цртање у Параћину. Што се ње тиче, остало је сачувано неколико уверења која је она уочи венчања подносила свештенику Пазарске цркве у Пироту, па на основу њих сазнајемо да је рођена 27. јуна 1912. године у Русији (Архив Пазарске цркве у Пироту, несређена грађа, Уверење бр. 15771 од 19. јула 1939). Брак између Евгенија и Олге је склопљен у Пироту током друге половине 1939. године. Породица је проширена рођењем најпре Алексе (1940), а потом и Георгија (1946). Остаје неизвестан тренутак одласка породице Прудков из Пирота, али се претпоставља да се то десило током друге половине 1940. или почетком 1941. године (Лазаревић, 2017, стр. 113).

Током школске 1941/1942. године Евгеније Прудков је предавао у Неготинској гимназији, одакле је 1943. године премештен у Белу Паланку (Архив Србије, МПС-Железник, П-ф-III, р.2, Службени досије Евгенија Прудкова). У Белој Паланци је породица остала све до 1951. године и што се тиче сликарског опуса Евгенија Прудкова остало је забележено да је управо у то време радио на живописању новосаграђене цркве у том месту (Архив Србије, МПС-Железник, П-ф-III, р.2, Службени досије Евгенија Прудкова). Највећи део свог радног века у просвети Евгеније Прудков је провео радећи као наставник Гимназије у Косовској Митровици, од 1951. до 1971. године. На том месту је дочекао пензију после чега се сели са породицом у Сенту где је и умро 1991. године. Супруга Олга је доживела 101 годину и умрла 2013. године.

Што се тиче уметничке заоставштине Евгенија Прудкова, она броји неколико десетина дела од којих је највећи број рађен техником уља на платну. Захваљујући љубазности господина Георгија Прудкова, овом приликом наводимо неколико сликарских остварења која се данас чувају у породичном дому Прудкових: *Поток у руској шуми, Завичај, Старац, Булке, Моја Русија, Паравоз, На бунару, Јесен и бреге, Пирот 1 и 2, Пролећни пејзаж, Шлепови, Јесен.*

Ако бисмо из текста овог рада на крају извлачили неку врсту закључка, онда би требало рећи да је појава руских сликара у Пироту својеврсна уметничка прекретница којом почиње ликовни живот вароши. У том смислу, руски емигранти могу да се посматрају као

утемељивачи сликарске уметности у Пироту и као њени први школовани протагонисти. Због тога њихова имена свакако имају своје место на почетним страницама историје сликарства у Пироту.

Захвалница:

Захваљујем господину Александру Шепченку, сину Семена Шепченка, и господину Георгију Прудкову, сину Евгенија Прудкова, на уступљеним информацијама и документима из породичних архива.

ЛИТЕРАТУРА

- Манчић, Р. (ур.) (1998). *120 година од Трговачко-занатлијске до Техничке школе у Пироту: 1878-1998*, Пирот, Техничка школа.
- Лазаревић, Д. (2017). Руски емигранти као професори Гимназије и Учитељске школе у Пироту. *Пиротски зборник*, 42, 95-114. doi: 10.5937/pirotzbor1742095L
- Манчић, Р. (ур.) (2001). *Основна школа „Свети Сава“ - Пирот : 1825-2000*, Пирот, Основна школа „Свети Сава“.
- Миловановић, Л. (2002). Григорије Иванович Саркис Бек. *Пиротски зборник*, 27-28, 233-238.
- Терзић, П. (2016). *Руска емиграција у Сенти : утицај руске емиграције на културни живот града Сенте*, Сента, Завичајна фондација „Стеван Сремац“.
- Влатковић, Р. (1984). Ликовни живот Пирота. *Пиротски зборник*, 11-12, 97-115.
- Живковић, С. (1987). *Уметничка школа у Београду : 1919-1939*, Београд, Српска академија наука и уметности.

Примљено/ Received on 07. 07. 2018.

Ревидирано/ Revised on 19. 07. 2018.

Прихваћено/ Accepted on 28. 07. 2018.